

Otthonunk - a Gozsdu Udvar

A „Gozsdu Udvar” Budapest szívében, az Erzsébetváros nevű városrészben, a római katolikus Bazilika, az evangélikus Deák téri főtemplom és a Dohány utcai nagy zsinagóga közelében található. A történelmi Király utcát és Dob utcát köti össze ez a sajátos épület és udvar sor, melynek hangulatát a hét korai szecessziós épület és a köztük lévő hat udvar váltakozása határozza meg.

A „Gozsdu Udvar”-t a XIX.-XX. század fordulóján építtette a jómódban elhunyt Gozsdu Manó keleti ortodox vallású kúriai főbíró alapítványa. A Király utcai és a Dob utcai, egymáshoz csatlakozó hosszú, keskeny telkek még őrzik annak a kornak az emlékét, amikor itt, az egykori pesti városfal tövében (a XIX. sz. előtt) mezőgazdasági parcellák húzódtak. A pesti belváros többi épületével ellentétben, melyek többségében a telket függőfolyósós, kicsi és alacsony komfortfokozatú lakásokat tartalmazó épületszárnyakkal körülépítették, itt a kettő-három emeletes, különálló épületek mind nagy, polgári lakásokat tartalmaznak. Az udvarokat-épületeket középen egymást követő kapusor köti össze, melyeket mindkét végén mesteri kovácsoltvas kapu zár le. Az épületek földszintjén korábban végig kis üzletek, kézműves műhelyek sorakoztak, melyek nyomai itt-ott ma is megfigyelhetők.

Erzsébetvárosnak ez a része volt a XIX. század végi Budapest jellegzetes zsidónegyede, a környező utcákban, házakban éltek, dolgoztak, kereskedtek és szórakoztak a Kelet-Európa más országaiból elmenekült, letelepedett zsidók. Számos kulturális, szociális, vallási, közösségi intézményt működtettek, melyek közül egy-kettő ma is megtalálható. A német fasiszták bevonulását követően, 1944. március 19-e után itt alakították ki a pesti gettó-t, ahova erőszakkal összegyűjtötték a város zsidó lakosságát. Deportálásukat azonban megakadályozta a háború elvesztése. A Gozsdu Udvar egy-egy nagy lakásában 10-15 népes zsidó családot is összezsúfoltak a gettó idején, de megteltek a pincék és a padlások is. A város zsidó lakosságának csak egy töredéke élte túl a háborút, a túlélők egy része kivándorolt Izraelbe, de ma is nagyobb arányban élnek itt izraelita vallású családok, mint más városrészekben.

1950-ben a házakat állami tulajdonba vették, a Gozsdu Udvar 3-4-5 szobás lakásait 1-2 szobás lakásokká alakították. A kis szatócsboltok egy része becsukott, néhány még az elmúlt évekig működött. A városrész folyamatos hanyatlásnak indult, az állam nagyon keveset költött a tulajdonába vett lakásokra, épületekre. Ezt a folyamatot az elmúlt években Budapesten elindított városrehabilitációs tevékenység még nem tudta megfordítani. Az épületek többségét megvásárolhatták a bennük lakók, s elkezdték felújítani azokat, azonban a környék épületeit, köztük a Gozsdu Udvar épületeit is a lakók nem vehették meg - továbbfolyt és folyik lepusztulásuk.

A Gozsdu Udvar 1990. után először a városrész saját erejéből tervezte megújítani, ezért kilakoltatta a lakók többségét. Immár öt éve majdnem üresek az épületek, a gazdátlanság radikális pusztulást eredményezett. Közben a városrész vezetése belátta, hogy saját erejéből a tervezett drága projectet nem tudja megvalósítani, ezért megpróbált piaci befektetőt keresni. A mai tervek szerint a piaci befektető irodaházzá alakítaná az épületeket, az udvart befednék, parkolóházat csatolnának egyes udvarokhoz és középen keresztülvágnák az épületsort egy széles úttal (Madách út projekt), mely kivezetne a városrész peremére. Ezzel a nagyszabású tervvel radikálisan megváltoztatnák a történelmi városrész sajátos hangulatát, szerkezetét. A megmaradt lakók szeretnék, ha az üzlethelyiségekben megint kis boltok, műhelyek, kávézók jöhetnének létre, a lakásokba a belvárost kedvelő családok költözhetnének, s újra élettel telne meg a Gozsdu Udvar is, a környező utcák és passzázsok is. Úgy érezzük, hogy jó itt lakni e forgalmas, de mégis csendes, belső udvaros házakban, ahol a fákon reggel madarak csiripelnek, a macskák is nyugodtan sétálgatnak, vadszőlő futja be a falakat.

Mindez szertefoszlik, ha a városrész megújítása nem veszi figyelembe az itt élő emberek szempontjait, múltbeli gyökereit, jövőbeli törekvéseit.

Ha többet kíván megtudni a Gozsdu Udvar múltjáról, vagy jövőjéről, akkor használja a **gyori_peter@yahoo.com** e-mail címet.